

VAD GÖR MUSEERNA FÖR SVENSK UNDERVATTENSARKEOLOGI?

Det är nu drygt tjugo år sedan regalskeppet Wasa bärgades. Den största insatsen inom svensk undervattensarkeologi står fortfarande Anders Franzén för. Och han är inte museiman. Vad har då vi museimänniskor gjort under samma tid?

Man skulle kunna sammanfatta det så här:

Vi har fastnat i byråkrati och inte lyckats ta oss ur. Vi är helt enkelt lite för tråkiga och har inte lyckats sälja vårt yrke utåt, till allmänheten. Vi vågar inte tala om mycket pengar, långt mindre begära några. Undervattensarkeologi är dyrt. Vi måste söka pengar i proportion. Vem gör det?

Vi har satts att förvalta vårt svenska kulturarv. Vi borde känna ansvar för våra fornminnen och göra dem tillgängliga för svenska folket. Men vad har vi då gjort?

Tja, vi har skrivit avhandlingar och PM som ingen utanför våra egna kretsar orkar läsa- knappt ens vi själva.

Vi talar med intresserade människor och beklagar att vi ingenting kan göra för att vi inte har resurser. Men vem har försökt göra något åt saken?

Hur många av oss har aktivt gått ut och försökt söka pengar av stat och kommun? Ur svenska kulturfonder eller ur andra källor, precis som många andra institutioner får lov att göra? Är det t ex förbjudet att ordna filmkvällar, föredrag och skriva populära marinarkeologiska artiklar där vi låter intäkter och honorar gå in på ett konto för marinarkeologi i Sverige?

Dykarna har vi museifolk inte så ofta brytt oss om. I många kretsar har de t o m ansetts alltför energiska och besvärliga. Och det värsta av allt: de har ju inte marinarkeologisk skolning. Säger alltså vi som ytterst är skyldiga till att de inte fått någon.

För några år sedan gjorde man några tappra försök att utbilda folk till undervattensarkeologer. Det bestod bl a däri, att man mätte upp ett gammalt skepp på en vind. Min spontana fråga blir: utbildar man landarkeologer genom att låta dem mäta upp ett vrak under vatten?

Nå inget ont i att man försöker utbilda folk, det är bara bra. Men kan man göra det på rätt sätt också är det ju ännu bättre... Exempelvis kan man liksom många sportdykarklubbar ordna kurser med teori och praktik inbyggda. Kurser som innehåller en teoretisk del är bra, men framförallt behövs nu den praktiska delen med både besiktnings- och inventeringsövningar inlagda samt praktiska utgrävningsövningar på t ex ett vrak.

Kursen skulle vara öppen för alla dykare och intyg från genomgången kurs skulle vara merit vid andra museigrävningar.

Men vad har man gjort hittills? För att ytterligare döda intresset för svensk marinarkeologi har man sett till att man kräver en statlig eller motsvarande dykarkompetens eller motsvarande, av alla dykare som skall vara med på ett undervattensarkeologiskt uppdrag. Plötsligt har då folk med militär dykarutbild-

ning platsat för våra stränga krav och vi har sett genom fingrarna med att vederbörande kanske inte ens kan stava till ordet marinarkeologi.

Låt vara att vi kan få nog så kompetenta och arkeologiskt intresserade statliga yrkesdykare tillhjälp- de har ändå inte den arkeologiska utbildning som vi annars så ivrigt förespråkar. Men det allvarligaste är givetvis att vi utestäng- er alla de sportdykare vi egentligen skulle samarbeta med.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi under en längre tid å ena sidan haft dykare som kan dyka och å den andra museifolk som kan arkeologi. Men nå- got däremellan har vi sällan haft. Det har varit lite så och så med samarbetet mellan dykare och museimän även om några förtjänstfulla undantag finns.

Hur skall man då ändra på situationen? Vad skulle vi kunna göra för positivt? Här några förslag:

1) Ordna vettiga samarbetsförhållanden museer-sportdykare, där kraven på dykar- kompetens sänks. Det får räcka med sportdykarbrev.

Arbetsgivar- och -tagarförhållandet dykare/museer går att reglera juridiskt ge- nom speciella avtal.

2) Ordna kurser i marinarkeologi där alla är välkomna- inte bara dykare, inte bara akademiker. En arkivforskare, historiker, mekaniker, geolog eller lantmä- tare kan vara minst lika värdefull för en marinarkeologisk expedition som musei- mannen själv.

3) Sluta att skriva tråkiga PM och avhandlingar. Förska och skriv gärna, men för omvärlden!

4) Arbeta under ansvar och sök pengar därefter!

En utgrävning bör ha en finansplan från första dykningen tills fyndet publice- rats och står färdigkonserverat och utställt på museum- alternativt kvarlämnats väl övertäckt på havsbotten. Då slipper vi kritik och dåligt samvete för "bort- glömda" skepp i källare och magasin.

Att inte ta hand om konservera de fynd som bärgas är liktydigt med vandalis- m. Och att inte fullfölja en undersökning genom att publicera eller allra helst både publicera och ställa ut det man undersökt är oförsvarligt.

Jag är medveten om att museer har lite resurser och att de få museimänniskor som finns är överlupna med arbete. Men just därför bör man samarbeta med folk utanför museet- sportdykare, föreningar o a som sålunda får bli museets förläng- da arm utåt. Det kräver tid och insatser det också men i långa loppet vinner alla på affären.

Svensk undervattensarkeologi skulle kunna vara unik i världen om vi gjorde nå- got för att ta tillvara de fantastiska fynd som finns i våra vatten. Men då må- ste också många fler än vi själva få veta vad vi håller på med!

Catharina Ingelman-Sundberg
intendent
Malmö sjöfartsmuseum